

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України "Про внесення змін до Закону України
"Про Державний бюджет України на 2022 рік" щодо підвищення
прожиткового мінімуму до його фактичного розміру"

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту акта

Законодавчо затверджений рівень прожиткового мінімуму абсолютно не відповідає реальній вартісній величині споживчого кошика, а тому можна з упевненістю сказати, що сьогодні держава просто обманює своїх громадян забезпечуючи соціальні виплати та пенсії на значно нижчому рівні, ніж це мало б бути.

Таким чином, останні вісім років українське суспільство потерпає від неефективної соціальної політики Уряду, яка націлена на щонайширше позбавлення українців законних соціальних гарантій і пільг та жорстку бюджетну економію за рахунок найменш соціально захищених громадян. Дедалі помітнішим стає стрімке падіння рівня життя українців, деградація систем соціального захисту та пенсійного забезпечення, зростання масштабів бідності та соціальної несправедливості в державі.

Так, законодавчо затверджений у Державному бюджеті на 2022 рік (аналогічно, як і на попередній 2021 рік) рівень прожиткового мінімуму абсолютно не відповідає реальній вартісній величині "споживчого кошика", на основі якого він має визначатися.

Відповідно до статті 7 Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік" прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня - 2393 гривні, з 1 липня - 2508 гривень, з 1 грудня - 2589 гривень, а для основних соціальних і демографічних груп населення:

дітей віком до 6 років: з 1 січня - 2100 гривень, з 1 липня - 2201 гривня, з 1 грудня - 2272 гривні;

дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня - 2618 гривень, з 1 липня - 2744 гривні, з 1 грудня - 2833 гривні;

працевдатних осіб: з 1 січня - 2481 гривня, з 1 липня - 2600 гривень, з 1 грудня - 2684 гривні;

працевдатних осіб, який застосовується для визначення базового розміру посадового окладу судді: з 1 січня - 2102 гривні;

працевдатних осіб, який застосовується для визначення посадових окладів працівників інших державних органів, оплата праці яких регулюється спеціальними законами, а також працівників податкових і митних органів: з 1 січня - 2102 гривні;

працевдатних осіб, який застосовується для визначення посадового окладу прокурора окружної прокуратури: з 1 січня - 1600 гривень;

осіб, які втратили працевдатність: з 1 січня - 1934 гривні, з 1 липня - 2027 гривень, з 1 грудня - 2093 гривні.

Реальний прожитковий мінімум, за даними Мінсоцполітики¹, у цінах листопада 2021 року у розрахунку на місяць на одну особу становив 4 419 грн (з урахуванням суми обов'язкових платежів – 5 062 грн), для дітей віком до 6 років – 4 065 грн, для дітей віком від 6 до 18 років – 5 035 грн, для працездатних осіб – 4 606 грн (з урахуванням суми обов'язкових платежів – 5 722 грн), для осіб, які втратили працездатність, – 3 727 гривень.

Закладений у Держбюджетах 2021 року та 2022 року розмір прожиткового мінімуму у майже 2 рази є нижчим фактичного, що порушує положення законів України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" та "Про прожитковий мінімум", Конвенції Міжнародної організації праці № 117 про основні цілі та норми соціальної політики (п. 2 ст. 5), що ратифікована Україною 16.09.2015.

Крім того, Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 780 "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення" низкою рішень судів була визнана протиправною та нечинною. Але Урядом так і не виконано судові рішення і не затверджено з урахуванням вимог законодавства нові набори продуктів харчування, набори непродовольчих товарів та набори послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, які могли би бути законною основою для розрахунку та встановлення базового державного соціального стандарту – прожиткового мінімуму.

Слід наголосити, що при розрахунку Державного бюджету на 2021 рік та 2022 рік Урядом не виконані Рекомендації парламентських слухань на тему: "Проблеми формування прожиткового мінімуму в Україні", якими доручено, зокрема:

Кабінету Міністрів здійснити заходи щодо наближення у 2020 р. розміру прожиткового мінімуму до його реальної величини з урахуванням оновлених наборів продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг;

Міністерству фінансів України при підготовці законопроекту про державний бюджет на 2021 рік та наступні роки розраховувати соціальну складову державного бюджету на основі прожиткового мінімуму, встановленого із дотриманням вимог національного законодавства та міжнародних актів, що регулюють зазначену сферу правовідносин.

Слід також звернути увагу, що загальною декларацією прав людини передбачено, що "кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї".

Ратифікувавши Європейську соціальну хартію, Конвенцію Міжнародної організації праці про основні цілі та норми соціальної політики № 117, про мінімальні норми соціального забезпечення № 102 та підписавши Угоду про

¹ <https://www.msp.gov.ua/news/21155.html>

асоціацію з Європейським Союзом, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити життєвий рівень свого населення відповідно до міжнародних норм і стандартів та гарантувала соціальне забезпечення кожному не нижче життєво важливого прожиткового мінімуму, захист від бідності та соціального відчуження.

Слід зазначити, що на сьогодні, національна правова основа щодо встановлення, затвердження та застосування прожиткового мінімуму в Україні базується на положеннях законів України "Про прожитковий мінімум" і "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії", згідно з якими прожитковий мінімум є вартісною величиною достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.

Відповідно до статті 6 Закону України "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" прожитковий мінімум, встановлений законом, задекларовано як базовий державний соціальний стандарт, на основі якого мають визначатися державні соціальні гарантії та стандарти у сферах доходів населення, житлово-комунального, побутового, соціально-культурного обслуговування, охорони здоров'я та освіти.

Врахування прожиткового мінімуму є обов'язковим при реалізації державної конституційної гарантії громадян на достатній життєвий рівень. Так, у статті 46 Конституції України передбачено, що пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

У Рішенні Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 12 розділу I Закону України "Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України" від 28 грудня 2014 року № 76-VIII від 22 травня 2018 року № 5-р/2018 Конституційний Суд України зазначив, що в державі, яку проголошено соціальною, визначений законодавцем розмір прожиткового мінімуму має реально забезпечувати гідний рівень життя людини.

Відтак, формування прожиткового мінімуму має вирішальне значення для населення України в цілому, оскільки розраховані на його основі соціальні стандарти й гарантії є індикатором якісної та ефективної державної соціальної політики.

Нівелювання функції прожиткового мінімуму як основоположного інструменту соціальної політики зумовлено існуванням низки проблем, пов'язаних як із систематичним недотриманням окремих вимог національного законодавства й міжнародних актів, так і необхідністю перегляду методологічних підходів до визначення прожиткового мінімуму.

Постає питання, як вижити певним верствам населення, які отримують пенсію або іншу соціальну допомогу на рівні прожиткового мінімуму, встановленому в Держбюджеті, які майже в 2 рази нижчі фактичного прожиткового мінімуму?

Таким чином, для забезпечення достатніх для виживання мінімальних пенсійних і соціальних виплат та запобігання встановлення прожиткового мінімуму в Держбюджеті (від якого залежать мінімальна пенсія та інші соціальні виплати) нижче рівня фактичного прожиткового мінімуму, є нагальна необхідність законодавчо закріпити відповідні запобіжники.

Таким чином, для забезпечення справедливих мінімальних соціальних та пенсійних виплат – пропонується встановити у Державному бюджеті розмір прожиткового мінімуму для соціальних і демографічних груп населення, який має бути не менше фактичного розміру прожиткового мінімуму, визначеного відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум", з урахуванням прогнозованого індексу споживчих цін у 2022 році 106,2%, який передбачений постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 р. № 586.

2. Цілі та завдання прийняття проекту акта

Цілі та завдання проекту - підвищення у 2022 році розміру прожиткового мінімуму для відповідних соціальних і демографічних груп населення до розміру не менше фактичного розміру прожиткового мінімуму, визначеного відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум", з урахуванням індексу споживчих цін у 2022 році.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту акта

Запропоновані цим проектом розміри прожиткового мінімуму розраховані у відповідності до законодавства та нормативно-правових актів, що регламентують принципи формування його величини. Розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб включає його фактичний розмір з урахуванням суми обов'язкових платежів, витрат на придбання або оренду житла, медичне обслуговування й освіту, відповідно до положень ратифікованої Конвенції МОП №117 про основні цілі та норми соціальної політики, та прогнозного індексу споживчих цін. Розміри прожиткового мінімуму для інших груп населення розраховано з урахуванням їх фактичних розмірів та індексу споживчих цін, визначеного відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум", з урахуванням індексу споживчих цін у 2022 році 106,2%, який передбачений постановою Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 р. № 586.

З цією метою запропоновано викласти статтю 7 Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік" у новій редакції, де установити у 2022 році прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня 2022 року — 5481 гривня, з 1 липня — 5651 гривня, з 1 грудня — 6805 гривень, а для основних соціальних і демографічних груп населення:

дітей віком до 6 років: з 1 січня 2022 року — 4146 гривень, з 1 липня — 4405 гривень, з 1 грудня — 5972 гривні.

дітей віком від 6 до 18 років: з 1 січня 2022 року — 5135 гривень, з 1 липня — 5456 гривень, з 1 грудня — 7445 гривень.

працевдатних осіб: з 1 січня 2022 року — 6514 гривень, з 1 липня — 6716 гривень, з 1 грудня — 7056 гривень.

осіб, які втратили працевдатність: з 1 січня 2022 року — 3900 гривень, з 1 липня — 4700 гривень, з 1 грудня — 5500 гривень.

Крім цього, пропонується доповнити новим пунктом 10 розділ "Прикінцеві положення" Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік", в якому на законодавчому рівні передбачити доручення Кабінету Міністрів України вжити заходів щодо забезпечення розміру прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення, визначеного у статті 7 цього Закону, на рівні не нижче фактичного розміру прожиткового мінімуму, визначеного відповідно до статті 5 Закону України "Про прожитковий мінімум", з урахуванням індексу споживчих цін у 2022 році.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У даній сфері правового регулювання діють Конституція України, закони України "Про Державний бюджет України на 2022 рік", "Про прожитковий мінімум".

Законопроектом передбачено доручення Кабінету Міністрів України подати на розгляд Верховній Раді України зміни до державного бюджету на 2022 рік.

Прийняття законопроекту не потребує внесення змін до інших законодавчих актів України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізацію законопроекту можливо здійснити шляхом перегляду доходної частини Державного бюджету України на 2022 рік в частині збільшення фактичних обсягів надходжень за рахунок коригування макроекономічних параметрів як наслідок економічного розвитку в результаті прийняття законодавчих ініціатив, поданих народними депутатами фракції Політичної партії "ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА - ЗА ЖИТТЯ" у Верховній Раді України (відповідно до пропозицій до проекту Державного бюджету України на 2022 рік від депутатської фракції Політичної партії "ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА - ЗА ЖИТТЯ" у Верховній Раді України).

Проектом Закону передбачено невідкладне доручення Кабінету Міністрів України:

опрацювати питання перегляду доходної частини Державного бюджету України на 2022 рік в частині збільшення фактичних обсягів надходжень за

рахунок перегляду макроекономічних параметрів розрахунку показників бюджету;

подати до Верховної Ради України проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2022 рік" щодо збільшення доходів та видатків у зв'язку з прийняттям цього Закону.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Прийняття цього законопроекту підвищить у 2022 році розмір прожиткового мінімуму для основних соціальних і демографічних груп населення до розміру не менше фактичного розміру прожиткового мінімуму, визначеного відповідно до Закону України "Про прожитковий мінімум", з урахуванням індексу споживчих цін у 2022 році, що буде першим кроком до досягнення європейського рівня соціального захисту.

Народний депутат України

Королевська Н.Ю.

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Королевська Наталя Юріївна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B040000007FAE280094288F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 128д9/1-2021/409054 від 30.12.2021

779385